

A felújított egyházashollósi templom

A XIII. században román stílusban épült egyházashollósi templomot 1850-ben klasszicista formák alkalmazásával bővítették ki. Most az értékes műemlékjellegű templomot adományokból, valamint az Országos Műemléki Felügyelőség szellemi és anyagi hozzájárulásával felújították.

Kezdetben a tisztesség

Raffay Ernő: Erdély 1918–1919-ben

Tizenhárom esztendeje vonaton utaztam Brassóból a Székelyföldre. A kupében levelezőlapokat írván, nem tudtuk a nyomtatott román nyelvű utasítások közül mely rubrika vonatkozik az irányítószámra. A szemben ülő román katonatiszt készségesen segített. Megmutatta a címzés pontos előírásait, s a városnevek példázataiként többször nyomatékosan elismertette: Budapest, Szolnok, Tiszaföldvár. Budapest, Szolnok, Tiszaföldvár... Ezek múltán értettem csak meg a példa mögött ólálkodó történelmi szakadékok egymás után sorjázó valóságait. Hiszen a román hadsereg 1919 augusztusában bevonult Budapestre kifosztott arcú királyi tisztetek grasszáltak a Hősök tere. A Szolnok—Tiszaföldvár-példa pedig a Tisza vonalát jelenti... A Tiszáét, amj a „dákoromán nagyhaza” nyugati természetes határának deklarálattal már az 1916-os titkos szerződésben, s a román irredata mozgalom igényei szerint Romániának ígertett, egész Erdélyel, a Partiummal, a Bánsággal és az Alföld keleti, tisztántúli részével együtt.

Fenti információk nagyrésze, miként az a régésregi, személyesen megélt eset föléidéződése, — asszociációk, főlkavaró tények egész garadájával — most egy, a Közel múltban napvilágot látott könyvnek köszönhető. Fiatal szegedi történész — a József Attila Tudományegyetem oktatója — a szerző, Raffay Ernő. A cím pedig: Erdély 1918–1919-ben.

Vagyis az idő tájt, midőn sorsa — ma már tudjuk — eldőlt. Ez az alapos, információértékében egyszerűen felbecsülhetetlen értékűnek mondható mű objektívításban, indulatain valóságos indián-fegyelmelzettséggel mindvégig uralkodni tudó hangnemében humánus és rendkívüli tudós tisztességet egyaránt tükröző munka. Alighanem ugyanolyan szenzáció, mint az év elején a háromkötetes, az Akadémiai Kiadó által útjára bocsátott Erdély tör-

ténete volt. A szemléletmód azonos, a célok egyformák: teljes és a lehetőségek szerinti leghitelesebb képet adni ezeréves történelmünk egyik legmeggrázóbb, legfelkavaróbb periódusáról. Azokról a hónapokról, amikor nemzetünk huszadik századi sorsa is máig ható irányokat vett. Amikor hiába jajdult föl Ady, üdvözölve a győzöt, hogy „ne tiporjatek rajta nyagon”. Amikor „egy négyéves öldöklesben kivérzett, forradalomba rojtant nép tisztaszándékú, ám a politika belzebubjátzmaiban égbekiáltóan naiv vezetői fokról-fokra lehetővé teszik azt — amittől mindenki retteg. Amikor Károlyi Mihály, államférfiüként egyre inkább nagykörösödve sajnos megkészen jut el az egyedül lehetséges lépésig: hogy fegyverrel kell megvédeni az országot a területtrábló hódítóktól. Pedig már Bem apó megmondta, hogy Magyarország hadászati kulcsa Erdély... És amikor oly sok volt az ígérgetés, még több a bizonytalanság és a hitesség, az erőszak és a nyomorúság, csillapíthatatlan a mohó rablásvágy, kétségbeesztő a nemzetközi helyzet (ami nekünk szinte mindig az) — és szédítő a romlás.

Gyakorlatilag a Kezdet mutatkozik meg teljes egészében, páratlan erővel Raffay Ernő egymásra épülő tanulmányaiban. Legújabbkori történelmünk tömérdek nyomorúságának, Trianonnak, Horthy-Magyarország revíziós politikájának és későbbi második világháborús szerencsétlenkedéseinek genezise. Am maga a vizsgált korszak, Erdély 1918 októbere és 1919 márciusa között feszülő végyo-naglása is a kezdetektől, történelmi-politikai-társadalmi távlatokba helyezve szemléltetik. Az Erdély megszerzéséért folytatott, jó néhány évtizedes román propaganda bemutatásától az 1918-as, kilátástalan őszi magyar—román tárgyalásokig, Kolozsvár 1918 karácsonyi megszállásáig és a magyar államhatalom megsemmisítéséig. És még néhány további fejezeteim: A

román királyi hadsereg be rendezkedése Erdélyben; A megszállók föllépése a munkásság ellen; A MAV és az erdélyi vasutasok; Román és magyar katonai kérdések; Az atrocitások következménye; A január végi erdélyi általános sztrájk; A fegyveres honvédelem koncepciójának kialakulása 1919 tavaszára a magyar kormány politikájában.

Ritka élmény, nem mindennapi esemény Raffay Ernő könyve. Alapossága — 1982-ben állította össze a kötetet, előzőleg öt éven át gyűjtötte hozzá az anyagot nemcsak a történelmi igazság előtti feltétlen alázat és a nagyfokú szellemi felkészültség bizonyítéka. Előszörban a tisztesség. Mert lehet acsarkodni, lehet gyűlölködve indulatokat szítani, erőszakos asszimilációt próbálni (nem fog menni — eddig a történelemben ilyesmit mindig mindenki túlélt), lehet vádaskodni és primitív szólamokkal történelmet hamisítani: azért mi egészen nyugodtak maradhatunk. A dokumentumok, íme egy nagyszerű példa, a jövő majdani könyörtelen ítélőszéke előtt mindent meg fognak mutatni. Raffay Ernő úgy tette meg e könyvvel a magáét — ahogyan a magyar szellem embereinek mindig, minden esetben kellene. (Magvető, 1987.)

Domonkos László

Megkezdődött a rehabilitációs konferencia

Tegnap, pénteken, ünnepélyes megnyitóval kezdődött el Szegeden a szocialista országok pszichiátriai rehabilitációs szakembereinek és a Magyar Rehabilitációs Társaság tagjainak közös, négynapos tudományos tanácskozása. A testi-lelki rehabilitációval foglalkozó konferenciára és az ezzel egy időben folyó vándorgyűlésre a magyarokon kívül Csehszlovákiából, az NDK-ból, az NSZK-ból, Bulgáriából, a Szovjetunióból, az Amerikai Egyesült Államokból, Finnországból, Kanadából és Jugoszláviából érkeztek szakemberek.

A nemzetközi konferencia résztvevőit a megyei tanács dísztermében rendezett ünnepségen Szilárd János egyetemi tanár, a Szegedi Orvostudományi Egyetem rektora köszöntötte. Köztük Schmidt Józsefet, a városi pártbizottság titkárát; Szarvas Ferenc főorvost, a Csongrád megyei pártbizottság képviselőjét; Papp Gyulát, városunk tanácselnökét és Kajári Irén főorvost, a megyei egészségügyi osztály vezetőjét.

A SZOTE rektora üdvözlő szavaiban hangsúlyozta, hogy a most kezdődő konferencia és vándorgyűlés — amelynek témája a testileg rokkant, vagy lelkileg sérült emberek rehabilitációja — feladata a problémák feltárása, melyek megoldása nélkül elképzelhetetlen országunk egészségmegőrző programjának teljesítése.

A megnyitó ünnepség ezután Hutás Imre egészségügyi miniszteriumj államtitkár beszédével folytatódott. Bevezető szavaiban az orvos —beteg kapcsolat megváltozásáról szövelt, hangsúlyozva, hogy a hajdan harmonikus viszonyt mára világszerte — a gyógyító és gyógyított között — az alá-fölé rendeltség, a bizalmi válság jellemzi. Oka mindenekelőtt ab-

ban keresendő, hogy a testi tünetek gyógyításával foglalkozó orvostudomány szakterületekre parcellázódott, egymástól elszakadt, és a betegség orvoslása közben „elvesztette” az embert.

Az egészségügyi államtitkár ezután a pszichiátriai gyógyítás jelenlegi helyzetét vázolta, felsorolva néhány, sokat mondó adatot. Az elmúlt esztendőben 112 ezer, pszichés bajjal küszködő beteget tartottak nyilván, az elmebetegség miatt leszámoltak száma pedig meghaladja az ötezetet. Ebből majd kétezer lenne rehabilitálható. A megvalósítás azonban — a feltételek hiánya, illetve az előítéletekkel telj közgondolkodás okán — még várat magára. Jóllehet, a munka és az alkotás örömeinek lehetőségét vissza kell adni az embernek, mert csak így és ekkor kérjzkelhető el zavartalan társadalmi visszailleszkedése.

Az egészségügyi államtitkár beszéde után Szabó G. László, a megyei tanács elnökhelyettese szövelt. Elmondta: a megyénkben megtartandó rehabilitációs konferenciának sajnálatos helyi aktualitást ad az a tény, miszerint szűkebb hazánkban legmagasabb — az országos átlaghoz viszonyítva — az

öngyilkosságok, az alkoholista száma, s nálunk él a legtöbb idős ember. Ennek okán igen magas a pszichiátriai gondozásra szoruló aránya, következésképpen a lelki rehabilitációra várók száma. Csak és kizárólag társadalmi összefogással lehet a csökkent munkaképességű embereket visszailleszteni a társadalom életébe. A kongresszus ünnepélyes megnyitóját Fehér Miklós, a Magyar Rehabilitációs Társaság elnökének szavaival zárult.

A tudományos előadások sora két megemlékezéssel kezdődött: Vass Imre, a tudományügyi rehabilitáció módszerei megteremtőjének tiszteletére hangzott el két előadás. Végezetül pedig Csergő Tibor, a városi tanács egészségügyi osztályának vezetője számolt be megyénk és városunk rehabilitációs helyzetéről.

Délután a Szegedi Akadémiai Bizottság székházában nyitotta meg Szabó G. László azt a kamarakiállítás, amelynek anyagát a művészeti terápia során alkották testileg vagy lelkileg rokkant emberek. A konferencia szekciósüléssekkel folytatja munkáját.

*

A rehabilitációs konferencia egyik kiemelkedő programja lesz hétfőn délelőtt 10 órakor a szemészeti klinika tantermében. Itt Robert P. Liberman Los Angeles-i pszichiáter professzor tart műhelybemutatót (work shopot) a szociális készségek tréningjéről.

K. K.

Kéttannyelvű gimnáziumok

A hazai oktatásügy és idegennyelv-tanítás jelentős vállalkozásaként ösztöl több hazai gimnáziumban indul két tanítási nyelvű képzés.

Az első tanévben összesen mintegy félezer diák tanulhat ilyen osztályokban

és ország különböző városaiban: Sárospatakon és a budapesti Thököly úti gimnáziumban angolul, Mezőberényben és Mosonmagyaróváron németül, a budapesti Kölcsey Ferenc Gimnáziumban és Mohácson franciául, Pécsen pedig olaszul oktatják a közismereti tárgyakat. Ezekben a gimnáziumokban ötéves lesz a képzés: a tanulók az úgynevezett előkészítő évben főként az idegen nyelv elsajátításával foglalkoznak, hogy a következő években a matematikát, fizikát, történelmet és földrajzot, illetve a második évtől a biológiát már az illető nyelven sajátíthassák el. További három — budapesti, pécsi és győni — iskolában olyan programot kínálnak, amely négy év alatt biztosítja az orosz, angol, illetve német nyelvű tanulást. Míg az ötéves képzésnek nem előfeltétele a nyelvismeret, ez utóbbi gimnáziumokban, illetve a februárban újonnan induló magyar—országi tanítási nyelvű tiszolői, jászberényi és pécsi gimnáziumokban a diákoknak nyelvből is kellett, illetve kell felvételizniük.

Mint azt a Művelődési Minisztériumban elmondták, ezekben az osztályokban ősszel zökkenőmentesen kezdődhet az oktatás: a külföldi partnerintézetek segítségével kiválasztott idegenajkú oktatók, valamint a hazai nyelvtanítók már megérkeztek, s az előkészítő év külföldi, illetve hazai kiadású nyelvkönyvei szintén várják a diákokat.

A következő tanévtől újabb gimnáziumok kapcsolódnak be az újfajta képzésbe: Balatonalmáiban angolul, Nagykállóban németül, Pásztón franciául, a kispesti gimnáziumban pedig spanyolul oktatnak majd egy-egy osztályban. Az ötéves, két tannyelvű iskolákban matematikából és anyanyelvből kell felvételizniük a nyolcadikos tanulóknak, az idegen nyelv ismerete — az oroszt kivéve — nem feltétel

Ökológia — Ludas '87

A fiatalok védik a természetet

(Szabadkai tudósítónktól.)

A szabadkai Csornai Richard Társaság nemzetközi ökológiai tábort szervezett a Ludasi-tó tanulmányozása és védelme érdekében.

Nagy lendülettel folynak a kutatások ezen a nyáron a Ludasi-tó partján. Az első váltásban 10 európai ország, valamint Amerika és Ausztrália fiatal ornitológusai végeznek felméréseket. Augusztus elejétől az ökológiai kutatásokat hazai természetbarátok folytatják. Háromszor egyhetes váltásban dolgoznak, s a legfontosabb növény- és állatfajokat veszik nyilvántartásba, majd folytatják a mocsaras part állatvilágának tanulmányozását. Az első becslések szerint körülbelül 800 madárfajról van szó, ami egyértelműen kimutatja a tudományos kutatási rezervátumok megteremtésének szükségességét, és a nádas védelmének sürgős megszervezését.

„Ha további szennyezés fenyegeti a Ludasi-tó madárvilágát, mesterséges rezervátumot kell létrehozunk a közvetlen közelében” — jelentette ki nemrég Palencsár József, Szabadka városelnöke, a Ludasi-tó északi partján, az ökológiai tábortban tett látogatása alkalmával. Ugyanis a Hajdújárásról délre fekvő mocsár madárvilágát

1971-ben (Teheránban) rezervátummá nyilvánították, s mint ilyen, a világ természetvédelmi parkjává vált.

Tehát, a Szabadkai Csornai Richard Ökológiai Társaság nem hiába indított akciót a fontosabb madárfajták összehírására. A pénz nem „dobták ki”, hanem egy hosszú távú és átfogó projektumba fektették, az ökológiai rendszer, s egyben az ember környezetének védelmére.

Megtörtént az első lépés, amit intézkedések sorozata fog követni Szabadkán és környékén, az élet minőségének javítása érdekében, hogy kikerüljék a környezet teljes degradálásának csapdáját, amit a meggonddalton iparosítás és az erre az övezetre jellemző valódi értékek mellözése állított.

Ezt az első lépést, s természetesen a következőket is teljes mértékben támogatja Szabadka vezetősége és lakossága.

Az ökológiai tábort munkájának nemzetközi szakaszát augusztus elején befejeződött. Ezeket egy 25 főből, Vajdaság egész terü-

A színház szeptemberi műsorából

A Szegedi Nemzeti Színház Kisszínházában szeptember 4-én, pénteken délelőtt fél 11 órai kezdettel a Nyugdíjas bérleti előadásra kerül a közönség elé Görgey Gábor Komámasszony, hol a stukker? című darabja. Ugyanezt a művet szeptember 5-én, szombaton a Bemutató 1., 6-án, vasárnap a Bemutató 2. bérlettulajdonosoknak adják elő. Szeptember 11-én, pénteken a Radnóti 1., 12-én, szombaton a Radnóti 2. bérlet lesz soron, 13-án, vasárnap pedig a Katona bérlet. A nagyszínházban Nyugdíjas bérleti előadásokat mutatják be a

Bolygó hollandit, szeptember 11-én, pénteken délelőtt fél 11-től. Másnap, szombaton a szokásos, esti 7 óras kezdettel a Bemutató 1—2. bérlet tulajdonosainak tartják meg az előadást. Ugyanitt a további menetrend: 13-án, vasárnap Ady 1—2., 15-én, kedden Kodály, 16-án, szerdán Vaszy 1—2., 17-én, csütörtökön Uray 1—2., 18-án, pénteken Egressy 1—2. bérlet. A Kisszínházban szeptember 20-án, vasárnap délelőtt fél 11 órakor bérlet-szerű előadásokat mutatnak be a Koldus és királyfit (x)